

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТИП ПОЕТА В ДИТЯЧОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анна Пікалова
(Харків, Україна)

У статті проаналізовані мовностилістичні особливості поетичного мовлення англомовних авторів, чії твори присвячені дітям, в аспекті психологічного типу автора; з'ясовані характерні особливості поетичного мовлення у співвіднесеності з психічним типом автора (екстравертивним чи інтровертивним); визначено зв'язок інтровертивного й екстравертивного типу мислення з мовними засобами, що переважають у авторській творчості. Поет-інтроверт зосереджений на внутрішньому світі, тоді як у поета-екстраверта основна увага спрямована на об'єкт, що і зумовлює репрезентацію домінуючих у поетичних текстах мовних особливостей.

Ключові слова: *психотип, інтроверт, екстраверт, поет, дитячий поетичний дискурс, мовностилістичні засоби, поетичне мовлення.*

В статтє проанализированы лингвостилистические особенности поэтической речи англоязычных авторов, произведения которых посвящены детям, в аспекте психологического типа поэта; выделены характерные особенности поэтической речи в соответствии с психическим типом автора (экстравертивным или интровертивным); определена связь интровертивного и экстравертивного типа мышление с языковыми средствами, которые преобладают в авторском творчестве. Поэт-интроверт сосредоточен на внутреннем мире, тогда как у поэта-экстраверта основное внимание направлено на объект, что и предопределяет репрезентацию доминирующих в поэтических текстах лингвостилистических особенностей.

Ключевые слова: *психотип, интроверт, экстраверт, поэт, детский поэтический дискурс, лингвостилистические средства, поэтическая речь.*

The article deals with the analysis of linguistic features of the poetic language of the English-language authors, whose works are sanctified to the children, in the aspect of psychological type of the poet; distinguishing of characteristic features of the poetic language according to the psychological type of author (extrovertive or introvertive); connection of

types of extrovertive and introvertive thinking with linguistic means that are prevalent in the author's works. A Poet-introvert concentrates on internal world while a poet-extrovert pays attention on the object. These peculiarities define the representation of the dominant linguistic and stylistics features in the poetic text.

Key words: *psychological type, introvert, extrovert, poet, children poetic discourse, linguistic and stylistics features, poetic language.*

Постановка проблеми. У термінологічному апараті сучасної лінгвістики поняття «мовна особистість» набуло досить активного вжитку, зокрема наукові розвідки демонструють значні здобутки у вивченні асоціативних зв'язків у мові творів певного письменника, у дослідженні мовної особистості.

Перше звернення до мовної особистості пов'язане з ім'ям німецького ученого І. Вейсгербера. Значні кроки у дослідженні поняття «мовна особистість» шляхом дослідження мови художньої літератури робить В.В. Виноградов, розглядаючи при цьому питання про співвідношення у творі мовної особистості, художнього образу й образу автора [Виноградов 1980: 120-146]. Ю.М. Караулов уводить дане поняття у широке наукове використання. Науковець розглядає «мовну особистість» як сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють створення і сприйняття нею мовленнєвих творів (текстів), що розрізняються за певною цілеспрямованістю [Караулов, Красильникова 1989: 3]. Н. І. Формановська зазначає, що «мовна особистість наділена комунікативними, соціальними та психологічними ролями...» [Формановська 1989: 66].

Актуальність дослідження. Проблемою дослідження мовної особистості займається групою знаних науковців, поміж яких М.Ф. Алиференко, Ф.С. Бацевич, С.Г. Воркачов, В.І. Карасик, Ю.М. Караулов, В.В. Красних, С.А. Сухих, В.І. Шаховський, М. Bucholtz, К. Hall, S. Hall, Н. Noonan, А.Д. Smith, R. Wodak та інші. Психологічні аспекти мови й літератури давно привертають увагу науковців. Чимало наукових праць присвячено питанням мовної особистості. Однак вивчення різноманітних аспектів мовної особистості героїв певних творів привалює над дослідженням мовлення їх авторів. Також серед широкого загалу праць, присвячених дослідженню мовної особистості, малочисельними виявляються розвідки, що актуалізують питання про співвідношення мовного світу з психічним складом

письменника (Є.А. Горло, Л.А. Лисиченко, І.А. Павлова, В.С. Соловйов, В.Н. Топоров). Зокрема відсутні роботи щодо поетів, творчий спадок яких містить доробок присвячений дітям. Зазначені аспекти і зумовлюють актуальність нашого дослідження.

Мета цієї наукової розвідки проаналізувати мовностилістичні особливості поетичного мовлення англомовних авторів, художня творчість яких спроектована на дитяче сприйняття, в аспекті співвідношення поетичного мовного світу автора з його психічним типом.

Матеріалом дослідження слугували вірші англомовних поетів (Robert Louis Stevenson, Sheldon Alan 'Shel' Silverstein, Mary Howitt) призначені для дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дотримуючись думки про лінгвопсихологічну сутність поняття «мовна особистість», про співвідношення мовних і психологічних чинників, варто звернути увагу на протиставлення психічних типів людей.

У сучасній психології виділяють два основні типи людей, які певним чином відповідають платонівському і аристотелівському типам (відповідно до Г. Гайне). «Натури мрійливі, містичні, платонівські у потаємних схованках своєї душі створюють християнські ідеї і відповідні їм символи. Натури практичні, які приводять усе в порядок, аристотелівські, створюють із цих ідей і символів стійку систему, догматику і культ... Це не лише дві системи, але й типи двох різних людських натур» [Юнг 1992: 199]. Варто урахувати напрацювання, що робить швейцарський психолог К. Юнг у своїй праці «Психологічні типи», порівн.: «Розглядаючи плін людського життя, ми бачимо, що доля одного зумовлюється переважно об'єктами його інтересів, у той час як доля другого – насамперед його внутрішнім життям, його суб'єктом» [Юнг 1992: 200]. «Основна відмінність цих двох типів полягає в рухові інтересу в напрямку до об'єкта в одному випадку і в рухові інтересу від об'єкта до суб'єкта і до його власних психічних процесів у другому випадку» [Юнг 1992: 201].

Зазначені положення психології займають вагому позицію у дослідженні психологічних факторів як одних із чинників, що «накладають виразний відбиток як на зміст, так і на мовну форму, в якій художник слова виражає своє бачення... серед явищ, які впливають на поетичну мовну картину світу письменника,

важливе місце посідає його психічний тип» [Лисиченко 1998: 139]. Автор майже змушений приймати таку схему твору, яка визначається й психічними і ментальними особливостями автора [Топоров 1991: 448]. У поетичному тексті репрезентовано загалом спонтанний плин авторського мовлення, який може бути потім відредагований автором [Лисиченко 2000: 9]. Отже, поезія є продуктом не лише свідомості, але й підсвідомості, що зумовлено психологічними особливостями автора.

Методи та методики дослідження. Відповідно до поставленої мети в роботі використано комплекс загальнонаукових (метод спостереження для вибірки фактичного матеріалу, індуктивно-дедуктивний метод для виявлення особливостей поетичного мовлення у співвідношенні з психотипом автора, описово-аналітичний метод для репрезентації основного матеріалу) і власне лінгвістичних методів дослідження (метод контекстуального аналізу, дискурс-аналіз для дослідження мовленнєвої діяльності поета з урахуванням психічного і психологічного чинників).

Видається досить складним визначити психотип поета, оскільки досить важко вкласти її у певні рамки. На думку психологів екстравертивні чи інтровертивні типи ніколи не постають цілком ізольованою конструкцією в її абсолютно завершеній цілісності. Зазначені типи можна розглядати як моделі конструкції, сторони якої можна певним чином окреслити, взявши до уваги мовні засоби, що переважають у поетичному мовленні автора. Розглянемо окремі мовні особливості поетичного мовлення деяких англійських авторів, узалежнені від співвідношення мови поетичних творів присвячених для дітей з екстравертивним чи інтровертивним типом поета.

Виклад основного матеріалу. Екстравертивний тип зорієнтований на зовнішнє, на об'єктивне, тоді як інтровертивний на внутрішнє, на суб'єктивне. Розглядаючи під цим кутом особливості поетичного мовлення шотландського письменника і поета Роберта Луїса Стівенсона (Robert Louis Stevenson, 1850-1894), зокрема автора дитячих поезій, то виникають підстави характеризувати автора як інтроверта. Це виявляється у зосередженості думки Р. Стівенсона на собі, на особистих відчуттях, на власному «Я», про що свідчить використання особового займенника І в називному та об'єктному відмінках,

присвійного займенника *my*, наприклад: (1) *When I was sick and lay a-bed, / I had two pillows at my head, / And all my toys beside me lay / To keep me happy all the day.* («The Land of Counterpane») [Stevenson 2004: 20-21]. Однієї з рис поета-інтроверта є контрастність. У поетичному мовленні Р. Стівенсона наявні антоніми, порів: (2) *I have a little shadow that goes in and out with me... / He is very, very like me* («My Shadow») [Stevenson 2004: 61]. На синтаксичному рівні мовлення поета-інтроверта насичене складними синтаксичними конструкціями. Досить часто речення у художньому мовленні Р. Стівенсона поширені однорідними членами речення, повторами слів, зворотами; ускладнені різними видами відокремлених членів речень, зокрема уточнюючими членами речення, вставними конструкціями: (3) «*We sailed along for days and days, / And had the very best of plays; / But Tom fell out and hurt his knee, / So there was no one left but me.*» («A Good Play») [Stevenson 2004: 3]. У поета-інтроверта світ досить вузький, оскільки автор зосереджений на власному внутрішньому світі. Саме тому широко вживаною виявляється лексика на позначення внутрішнього стану; у поета-інтроверта відсутня деталізація у зображенні довкілля: назви просторових понять репрезентовані крупними блоками, не характерним виявляється вживання фітонімів та зоонімів. Такі особливості поетичного мовлення спостерігаємо й у Р. Стівенсона, порів: (4) *She walks among the meadow grass / And eats the meadow flowers.* («The Cow») [Stevenson 2004: 22]. Поет-інтроверт починає свій твір помірковано і спокійно, постійно збільшуючи емоційне забарвлення, нібито розгойдуючись, досягаючи кульмінації наприкінці поетичного тексту. Так, у мовленні Р. Стівенсона досить часто вживається єднальний сполучник *and*, що може неодноразово повторюватися, і, водночас, завдяки даному мовному аспекту поступово досягається кульмінація наприкінці вірша: (5) *A child should always say what's true, / And speak when he is spoken to, / And behave mannerly at table: / At least as far as he is able.* («Whole Duty of Children») [Stevenson 2004: 25]. Отже, мовностилістичні особливості поетичного мовлення Р. Стівенсона дають підстави визначити психотип поета як інтровертивний.

До психотипу інтроверта, очевидно, належить американський поет Шелдон Елан «Шел» Сілверстін (Sheldon Alan 'Shel' Silverstein, 1930-1999). Як зазначалося вище,

you **black** with **white** stripes? / Or **white** with **black** stripes? («Who does she think she is...») [Silverstein 2004: 29]. Отже, аналіз мови поетичних текстів Ш. Сілверстіна присвячених дітям, дає змогу визначити інтровертивний тип мислення автора.

Як зазначалося вище, екстравертивний тип визначають як зорієнтований більш на зовнішнє, на об'єктивне. «У екстравертів... на першому місці об'єкт, який зображується або з приводу якого виражаються почуття, міркування тощо. Основна увага спрямована на явище. Поет є тонким приймачем і транслятором відповідних явищ. Речником якихось думок з приводу об'єктів...» [Лисиченко 1998: 139].

Мері Ховітт (Mary Howitt, 1799-1888) – англійська поетеса у відповідності до основних особливостей авторського мовлення належить до психотипу екстравертів. На відміну від поетів-інтровертів, мовлення яких насичене питальними, у канву поетичних текстів поетів-екстравертів включені окличні конструкції, що репрезентують захоплення автором навколишнім світом, наприклад: (10) «*What to them is weather! What are stormy showers!*» («The Use of Flowers») [Howitt 2014: 87]. У поетичному мовленні екстравертів окличні речення постають типовою ознакою на синтаксичному рівні, оскільки створюють емотивне наповнення поезії, порів.: (11) «*What to them is weather! What are stormy showers!*» («The Use of Flowers») [Howitt 2014: 87]. У описах ландшафту використовуються деталі, наприклад, фітоніми (назви квіток): (12) *daisies, snowdrop, primrose, buttercups* («Buttercups and Daisies») [Howitt 2014: 16-18]. Ця риса авторського мовлення – деталізація у зображенні ландшафту – простежується майже у всіх поетичних текстах, так знаходимо іншу групу фітонімів (назви дерев): (13) «*The oak tree, and the cedar tree*» («The Use of Flowers») [Howitt 2014: 87]. Кольорове забарвлення репрезентоване назвами хроматичних кольорів, наприклад: *sunny, paly gold, bright, yellow, purple, red, blue, gold-green*. Зазначений факт засвідчує приналежність авторки до екстравертивного типу, бо «в поезіях екстравертів світ, який лежить зовні перед поетом, яскравий і барвистий...» [Лисиченко 1998: 140]. У поетів-екстравертів на початку віршу наявний будь-який неординарний вступ. Так, вірш «The Sunshine» починається реченням *I love the sunshine everywhere...*, далі авторка уточнює де саме *In wood and field, and glen...* Перший рядок вірша

закінчується означальним займенником *everywhere*, як і останній рядок вірша також закінчується тим самим займенником *Is glorious everywhere*. У цьому вірші двічі повторюється початок окличних речень *How beautiful*, до того ж ці речення репрезентовано у формі цілої строфи. Це підсилює емоційність авторської розповіді, що актуалізує захоплення оточуючим світом з усіма деталями, які сприймає автор. Тут не порушується основна риса мовлення поетів-екстравертів – націленість на об'єкт, що ще раз підтверджує екстравертивний психотип авторки дитячих поезій.

Висновки. Таким чином, два різні психотипи поета (екстраверт й інтроверт) пов'язані з перевагою певних мовних засобів у авторській творчості. Так, мовлення поета-інтроверта насичене лексичними одиницями, що репрезентують внутрішній світ поета, його хвилювання та відчуття; переважають складні синтаксичні конструкції; типовими виявляються різноманітні повтори тощо. Тоді як, психотип поета-екстраверта знаходить відображення у лексичних одиницях, що деталізують просторові поняття; у простих синтаксичних конструкціях і в окличних реченнях та ін.

Перспективи подальших розвідок. Перспективним вважаємо дослідження особливостей мовлення поетів у відповідності до певних психотипів, узалежнених від чотирьох функцій (мислення, почуття, відчуття й інтуїції), що покладені в основу виокремлення 12 видів психотипів (за К. Юнгом), які утворюються поєднанням основної установки, або відношення до життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В. В. О художественной прозе // В. В. Виноградов. О языке художественной прозы. Избранные труды. – М., 1980. – Т 5. – 362 с.
2. Караулов Ю. Н., Красильникова Е. В. Русская языковая личность и задачи ее изучения / Ю. Н. Караулов, Е. В. Красильникова // Язык и личность. – М., 1989. – С. 3-11.
3. Лисиченко Л.А. Мовна картина світу та її рівні / Л. А. Лисиченко // Збірник наукових праць Харківського історико-філологічного товариства. – Харків, 1998. – Т.6. – С. 129-144.
4. Лисиченко Л. А. Психологічна детермінованість художнього мовлення / Л. А. Лисиченко // Вісник ХНУ. Серія «Філологія» : збірник наукових праць. – Вип. № 491. – Харків, ХДУ, 2000, С. 8-11.
5. Топоров В. Н. Мир. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического / В. Н. Топоров. – М. : Издательская группа «Прогресс», 1991. – 624 с.

6. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения / Н.И. Формановская. – Москва: Высшая школа, 1989. – 159 с.
7. Юнг К. Г. Психологические типы / Карл Юнг. – М. : Наука, 1992. – 268 с.
8. Ambleside Online Year 1 Poetry Anthology [Электронный ресурс]. – Oct, 2011. – Режим доступа : <http://www.amblesideonline.org/Year1poems.shtml>
9. Children's Collection of 176 Poems [Электронный ресурс] : Year 1 Anthology. – the_jeep, 2014. – 113 p. – Режим доступа : <http://ru.scribd.com/doc/217993664/Childrens-Collection-of-Best-Loved-Poems>
10. Silverstein Sheldon Alan. Poems [Электронный ресурс] / Sheldon Alan Silverstein : [Classic Poetry Series]. – PoemHunter.Com – The World's Poetry Archive, 2004. – 31 p. – Режим доступа : <http://www.poemhunter.com>
11. Stevenson Robert Louis. Poems [Электронный ресурс] / Robert Louis Stevenson: [Classic Poetry Series]. – PoemHunter.Com – The World's Poetry Archive, 2004. – 231 p. – Режим доступа : <http://www.poemhunter.com>

LITERATURA

1. Vinogradov, V. V. (1980). O hudozhestvennoy proze. *O yazyike hudozhestvennoy prozyi. Izbrannyye trudyi*. M. T 5. 362 s. (in Russia).
2. Karaulov, Yu. N., Krasilnikova E. V. (1989). Russkaya yazykovaya lichnost i zadachi ee izucheniya. *Yazyk i lichnost*. M. S. 3-11. (in Russia).
3. Lisichenko, L. A. (1989). Movna kartina svstu ta yiyi rivni. *ZbIrnik naukovih prats Harklvskogo Istoriko-filologichnogo tovaristva*. Harklv. T.6. S. 129-144. (in Ukraine).
4. Lisichenko, L. A. (2000). Psihologichna determinovanist hudozhnogo movlennya. *Visnik HNU. Seriya «Filologiya»*. Vip. # 491. Harklv: HDU. S. 8-11. (in Ukraine).
5. Toporov, V. N. (1991). Mir. Ritual. Simvol. Obraz. Issledovaniya v oblasti mifopoeticheskogo. M.: Izdatelskaya gruppa «Progress». 624 s. (in Russia).
6. Formanovskaya, N. I. (1989). Rechevoy etiket i kultura obscheniya. Moskva: Vysshaya shkola. 159 s. (in Russia).
7. Jung, K. G. (1992). Psihologicheskie tipy. M.: Nauka, 1992. 268 s. (in Russia).

UDC 81'23

SOME OBSERVATIONS ON FORMATION OF RUSSIAN-SPEAKING VOCABULARY WITH FOREIGN LANGUAGE SPEAKING CHILDREN²

Stella Ceytlin
(Saint-Petersburg, Russia)

У статті розглядаються деякі спеціальні аспекти говоріння іноземною мовою дітей, які використовують російськомовну лексику,

2 The wok is supported by OIFN, project «A Foreign Language Speaking Child in Contemporary Russian Society» (2012-2014).